Ivica Marušić

OMLADINA GRIŽANA I BELGRADA U REVOLUCIONARNOM POKRETU 1941 - 1945. GOD.

Pisati o povijesti omladinskog pokreta u Grižanima i Belgradu veoma je teško u kratkim crtama. To je vrijeme kada je omladina Grižana i Belgrada zajedno sa ostalom omladinom i starijim Vinodolcima bila nosilac naprednih ideja, u ovome kraju počevši negdje 1920. godine pa do početka rata.

O tim događajima već je negdje 1920. godine pisano u Vinodolskom zborniku.

Ovdje mislimo govoriti o uključivanju omladine griško- belgradskog kraja u rad za NOB i njenoj organizacionoj strukturi, o nekim događajima i povjesnim ocjenama u ovom kraju i šire u Vinodolu, o onome što je karakteristično u prijeratnom vremenu ne samo za jednu nego i za više generacija mladih u cijelom Vinodolu, pa tako i za omladinu Gružana i Belgrada.

Socijalni položaj omladine u cijelom prijeratnom periodu nije mogao niti biti drugačiji od položaja cjelokupne radnikke klase, osim manjih izuzetaka, zavisno kakvim obiteljskim sredinama su dotični pripadali.

Većina mladih već u svojoj najranijoj mladosti umjesto da poslije osnovnog školovanja nastavi daljnje usavršavanje, morala je najčešće tražiti fizički posao, pomagati roditeljima u kućnim poslovima. Muškarci su se prihvatili tradicionalnog zanata-zidara, odlazili su u svijet zajedno sa ocem ili nekim susjedom i tako iz generacije u generaciju.

šno. Škrta zemlja nije davala velike materijalne koristi, a i male parcele nisu dozvoljavale bilo kakvu mehaničku obradu čak ni vučnu zapregu već je sve to moralo biti ručno. Iz takvog materijalnog stanja rađala se mržnja prema vladajućem režimu, a sa simpatijama prema naprednim snagama. Karakteristično je da već odmah poslije Prvog svjetskog rata komunisti dobivaju najviše dosada na izborima u općini Grižane-Belgrad. Ovaj kraj tako je dao nekoliko aktivista radničkog pokreta koji su zacijelo utjecali i na kasnije zbivanje. Upravo zbog toga mlada je generacija u cijelosti bila svjesna da se njen položaj ne može uključiti sa cjelokupnom radničkom klasom u otvorenu i organiziranu borbu protiv klasnog neprijatelja.

Da bi se shvatio takav nimalo zavidan položaj, mladim ljudima nisu bili potrebni nikakvi tečajevi niti posebno političko uvjerenje. Bilo je dovoljno slušati u selu, naročito u zimskom periodu kada su svi bili kod kuće, jadikovanje starijih mještana koji su se po povratku sa sezonskog rada, radeći po tunelima vijaduktima, po gradilištima privatnih poslodavaca, vratili sa minimalnom uštedevinom s kojom su uz dobro gospodarenje mogli da se održe do slijedećeg radnog proljeća i jasno sa strepnjom što će donijeti slijedeće proljeće. Mnogi nisu imali dinara za kako su ono zvali „strošak„ da bi jasno u tko zna kojem kraju zemlje pronašli zaradu i opet, „jovo nanovo„. Često se tražilo novac kod nekoliko imućnih trgovaca koji su ga pozajmljivali uz velike kamate, a ako nisu na vrijeme vratili, obično bi od dužnika oduzimali komadić zemlje. S tako opterećenim siromašnim življenjem omladina je zapravo bila iz generacije u generaciju stalni nasljednik naprednih ideja.

Generacija o kojoj pišemo imala je čast da sa cjelokupnom radničkom klasom, narodom u cjelini u toku NOB-e, bez razlike koliko je ta čast stajala odricanja i žrtava, ovjekovječi svoje životne težnje oružanom borbom.

Prilike i položaj omladine u griško-belgradskom kraju nakon kapitulacije Kraljevine Jugoslavije i uoči početka narodnooslobodilačkog pokreta 1941. godine izgledale su ovako: u to vrijeme, tj. početkom organiziranja NOB-a u grižansko-belgradskom kraju u 25 sela i 30 zaselaka živjelo je oko 3000 stanovnika od čega je polovina pripadala mladoj ili mlađoj generaciji. Većina muške omladine od godišta 1917. do 1925/26. znači u dobi od 16-26. godina u drugoj polovini 1941. godine nalazila se uglavnom po selima kod svojih kuća, jer se nije mogla zaposliti. Izuzetak je činilo manji broj odsutnih koji su bili negdje na radu ili školovanju. Takve omladine, muške, do kraja 1941. godine bilo je u griško- belgradskom kraju oko 200, otprilike toliko je bilo i ženske omladine. Ovo je važno istaći zbog toga jer ovaj broj omladine bio čak i odlučujući potencijal za rad i sve ono što će se kasnije dogoditi i kakvu će ulogu imati ta omladina u toku NOB-a. Pošto je ovo kraj koji je odvajkada bio oskudan u hrani, škrta zemlja nije davala dovoljno plodova za najosnovniju prehranu stanovnika, pa ako se računaju ratne godine bez trgovina i redovne opskrbe, prehrana je bila veliki problem.

Zbog toga je čitava opskrba pala na žene i omladinu. Trebalo je na leđima kroz neprijateljske garnizone pješačiti do najudaljenijih krajeva, Gorski kotar, Žumberak čak i do Slovenije. Omladinke zajedno sa starijim ženama nosile su na leđima grah i kukuruz i sve ono što se moglo dobiti za prehranu u to vrijeme. Zanimljivo je bilo kuhanje soli iz morske vode. Trebalo je iz mora, s obale gdje nema okupatora, u različitim posudama nositi morsku vodu danonoćno je kuhati, da bi se od 100 litara vode dobilo jedva 4 kg soli. Ta se sol zatim mjenjala za kukuruz, pšenicu i sl.

Postojala je nasljeđena mržnja omladine prema režimima, a onda i prema fašističkom okupatoru. Tako da niti nova vlast, tzv. Nezavisna država Hrvatska koja je stvorena pod pokroviteljstvom fašističkih okupatora nije ništa nudila novo već daleko gore nego prvi režim. Omladina Grižana i Belgrada nije prihvatila nikakvu suradnju sa novom vlašću niti fašističkim okupatorom, iako je tada u Grižanima bilo smješteno 150 talijanskih vojnika. Omladina je bila po svom ponašanju i opredjeljenju spremna da se odazove pozivu KPJ, da se uključi u opći narodni ustanak. To se brzo u drugoj polovini 1941. godine i pokazalo. Međutim, postavlja se pitanje da li je ta omladina bila dovoljno i organizaciono pripremljena da na samom početku ustanka 1941. godine bude i neposredni organiziran učesnik u svim onim događajima i akcijama kojima je bilo i realno moguće da omladina u većem broju učestvuje.

Mislimo da je u grižansko-belgradskom kraju nedostajalo takve konkretne organizacije, a time i velike konfuzije koja je nastajala kapitulacijom stare Jugoslavije ulaskom fašističkih trupa u našu zemlju, a možda i nedostacima u organizianju šireg kruga mladih ljudi koji su u tom periodu već bili i opredjeljeni. U tom periodu u prvoj polovini 1941. godine nije bilo niti partijske niti skojevske organizacije osim jednog broja komunista čije se djelovanje već tada osjećalo, ali više u individualnom radu i među manjim brojem simpatizera. Međutim, u grižansko-belgradskom kraju u to vrijeme bilo je toliko naprednih i provjerenih simpatizera KPJ, među kojima veliki broj omladinaca koji su po svom odgoju pripadali komunističkoj domovini da je sigurno već tada bilo moguće formirati ne manje grupice aktivista, grupice skojevaca, nego nekoliko organizacija Partije a posebno SKOJ-a. Odlaskom prvih bribirskih partizana u šumu, Viševica, 25. srpnja 1941. godine i osnivanjem griške partijske organizacije 28. studenog 1941. godine razdoblje konkretnijeg organiziranijeg rada za NOR u narodu i među omladinom. Iako u velikoj tajnosti svjesna rizika da se rad za NOB plaća (robijom i odvođenjem u logor) i to ne samo aktivista nego i cijele obitelji, plaća se najtežom kaznom.

U Grižanima je prije početka NOP-a djelovao zakleti ustaša Marijan Malinarić, sin tadašnjeg općinskog bilježnika. On je prijetio srednjoškolskoj omladini da će biti izbačena iz škole, a radničkoj iz posla, ako se ne uključe u rad Ustaške mladeži. Jednom je broju omladinaca naredio da se svakog dana u određeno vrijeme javljaju njemu i počeo je s njima raditi neke gimnastičke vježbe kako bi okupio oko sebe omladinu, jer je već tada znao da se omladina opredjeljuje za NOP. To su griški komunisti energično prekinuli. Aktivirana je sva napredna omladina. Posebno se isticala radnička omladina koja je sve to izbjegavala pod izgovorom da nema vremena za vježbe jer ima dovoljno posla i kod kuće.

Tako se od druge polovine 1941. godine u grižansko- belgradskom kraju sve više ljudi priklanja Narodno- oslobodilačkom pokretu. Više nije bilo tajne o tome da su Bribirci u šumi, da su to partizani koji su krenuli da se oružjem bore protiv okupatora i njihovih domaćih slugu. Omladina je prihvatila sve obaveze u radu za NOB i mogli su krenuti u partizane.

Pored političkog i propagandnog rada tada se omladina uključivala i u neposredan rad na sakupljanju vojne opreme, hrane i sve što je bilo od interesa za NOB.

Krajem rujna 1941. godine omladinci sela Grižane, Mavrići, Barci koje je predvodio sekretar Tome Mavrić, u dvije noći uzastopce prenijeli su iz starog Kotora iznad Crikvenice veću količinu municije i predali je bribirskim partizanima na Pališinu. Glavna aktivnost omladine bila je usmjerena na bojkot prema svemu što je ustaško i okupatorsko. To potvrđuje i činjenica da je bilo gotovo zanemaren broj mladih koji je nosio vojničke uniforme, već su čim bi dobili poziv u rezervu, odlazili u partizane.

Za dan Oktobarske revolucije potkraj listopada 1941. godine omladinci sela Mavrići predvođeni sekretarom Tomom Mavrićem razbacali su i nalijepili plakate i letke na području Grižana, kao i u samom talijanskom garnizonu u Grižanima sve do same kasarne. U akciji kojoj je bio glavni zadatak onesposobiti telegrafsko-telefonske veze okupatora piljenjem telefonskih stupova na relaciji Crikvenica-Tribalj i Crikvenica-Grižane. Evidentirano je da je od 1941. godine do 1943. godine na toj relaciji porušeno oko 200 telefonskih stupova i uništeno oko 2000 izolatora. U prvoj polovini 1942. godine omladinci i skojevci Baretić Zlatan iz Grižana, Baričević Franica iz Belgrada i Gašparović Franjo iz Drivenika zapalili su pilanu u Crikvenici koja je radila za talijanskog okupatora. Ova akcija pokazuje da je već tada omladina zajednički djelovala bez razlike što je između tih mjesta postojala talijanska vojska. Akcija je organizirana sa strane Kotarskog komiteta Partije Crikvenica.

Osnivanjem griško-partijskog logora tj. prvog voda prve čete bataljona „Matija Gubca„ početkom ožujka 1942. godine trebalo je još više aktivnosti, rada na NOB-u. Najpreči zadatak bio je nabaviti hranu, odjeću, s partizanima održavati vezu, izviđati i pratiti kretanje okupatora. Trebalo je gotovo svakodnevno obaviještavati partizane o svemu što ih je zanimalo i raditi na pripremanju novih boraca za NOV-u čiji je prvi politički delegat bio omladinac Mate Saftić, kasnije komesar Grižanske čete.

Od učesnika u formiranju grižanskog logora bili su 70% omladinci. Posebno se od tog vremena masovno uključivala ženska omladina. Opskrbu iz pozadine u šumu obavljala je na ramenima omladinaca i leđima omladinki.

U toku NOB-a upravo su omladinke dale veliki doprinos omasovljavanju pokreta kroz različite oblike rada. „Djevojke su izrađivale odjevne predmete, sakupljale hranu i sve što je bilo potrebno NOV-u„ kaže tadašnja skojevka Mica Baretić. Gotovo nije bilo proslava ni zadataka u kojima nije sudjelovala ženska omladina, jer su omladinci bili u partizanima. Svake noći veza između sela je održavana s partizanima i ilegalcima. Om-

ladina je u toku rata bila osobito angažirana na stražarenju da bi se mogli sigurno kretati partizani i politički radnici koji su dolazili u pozadinu. Bilo je noći kada je omladina po tri i više puta išla preko brda Lučac, Klemaruša, Konobice i Borbinje s punim vrećama i košarama do partizanskih logora u šumi. Zbog svoje sigurnosti omladina je u pozadini u toku rata često spavala u trapovima, sjenicima, spiljama i pećinama.

Omladina grižansko-belgradskog kraja zajedno s ostalom Vinodolskom omladinom imala je u toku rata i posebne fizičke napore s obzirom na činjenicu da su u grižanskoj šumi za vrijeme rata bile brojne ustanove i komande okružnog i kotarskog značenja. Između ostalih: Okružni komitet KPH za Hrvatsko primorje, Okružni NOO, Kotarski komitet KPH za kotar Crikvenicu, Kotarski komitet SKOJ-a, Komanda mjesta Crikvenica i niz drugih ustanova. Na Kalcu je osnovan i centar za prihvat novih partizana iz Hrvatskog primorja, otoka i Istre, a postojala je i centralna pošta.

Na mjestu Stojač u toku rata bio je jedno vrijeme i obavještajni centar s radio-stanicom u kojem su se nalazili i savezнички vojnici. Da ne nabrajamo imena, recimo da je u to vrijeme bilo barem 40 omladinaca i omladinki griško- belgradskog kraja koji su pripadali komunističkoj omladini. Prema nekim podacima, organizacija SKOJ-a osnovana je tek početkom 1942. godine. SKOJ-u griško-belgradskog kraja 1941. godine davale su se različite izjave a o tome se različito pisalo. Kakva je stvarno bila situacija sada je teško objasniti, jer postoji malo pisanih dokumenata o tom vremenu. U najviše slučajeva o izjavama i zapisima može se o SKOJ-u pročitati ovo:

„O organizacionom stanju SKOJ-a nema preciznijih podataka, ali se može konstatirati da je imala odlučujući utjecaj na radničku i školsku omladinu i da je bila vrlo aktivna širom Vinodola. Za neke organizacije tvrdi se da je već 1941. godine postojao SKOJ, međutim takvih podataka za Grižane nema. Vjerojatno je i u Grižanima postojala organizacija SKOJ-a ako nije, onda je imala sve uvjete da se osnuje. Ako se razgovoru s nekadašnjim Skojevcima ili ljudima koji su od prvih dana sudjelovati u ustanku, jedni kažu bila je organizacija SKOJ- a, drugi da su imali samo aktiv SKOJ-a, uglavnom grupe Skojevaca radile su po trojkama, četvorkama, itd.

Prema zapisu Ivana Baterića-Vrančine, već potkraj 1941. godine osnovane su grupe SKOJ-a: jedna na području Grižana kojom rukovodi Mate Saftić, a druga na području Belgrada kojom rukovodi Ivica Gašparović Gašo. Također stoji, da je na samom početku 1941. godine formirana i organizacija Saveza mlade generacije na jednom i drugom području u kojoj je bila obuhvaćena sva muška i ženska omladina koja se u svojim aktivnostima oslanjala na skojevsku organizaciju. Također je vrijedno spomenuti da je na području Grižana, ispod sela Mavrići, osnovan 1. veljače 1942. godine Kotarski komitet SKOJ-a za Crikvenicu u ovom sastavu: Mate Saftić, sekretar, Ivan Baretić Vrančina, Dušan Cvetić, Valentin Lončar, članovi.

Nije slučajno da je baš ovaj teren bio određen za sastanak i osnivanje Kotarskog komiteta SKOJ-a. To očigledno potvrđuje povjerenje u narod ovog kraja i u vezi sa tim sigurnost od bilo kakvog iznenađenja neprijatelja.

Omladini i njezinom aktivnom učešću u NOB-u nemamo što izmišljati. O njoj moramo napisati onako kakva je bila i koliko je učestvovala. U grižansko-belgradskom kraju od 450 aktivista učesnika, vojnika NOB-a 300 bili su omladinci, od 13 boraca koji su se 1941. godine uključili bribirskim partizanima bilo je 10 omladinaca, od 34 borca koji su formirali grižanski logor početkom ožujka 1942. godine bilo je 29 omladinaca. Od 130 poginulih u NOB-u 67 su omladinci ispod 27 godina. 140 omladinaca u toku NOB-e prošlo je kroz „13. PRIMORSKOGORANSKU UDARNU BRIGADU„, 15 u Prvom

hrvatskom proleterskom bataljonu, 13 u proleterskim brigadama Hrvatske, 2 u pratećem bataljonu Vrhovnog štaba Jugoslavije, 30 u Devetom Korpusu, 40 u PPK i jedinicama KNOJ-a, 10 u ličkim divizijama i 50 u raznim drugim jedinicama NOV i PO Jugoslavije.

Od ovih ratnih omladinaca iz griško-belgradskog kraja postala su dva generala, 35 viših i 20 nižih oficira JNA. Nažalost, od svih tih omladinaca samo četiri omladinca posjeduju Spomenicu 1941. godine. To su: Mihovil Marušić, Ivan Baretić, Mate Saftić, Mate Mavrić.

Kako je razvoj narodnooslobodilačkog pokreta zahvaćao čitavu našu zemlju, a i općinu Crikvenica, područje Vinodola imalo je veliki utjecaj na rad skojevske i omladinske organizacije u tadašnjoj općini Grižane-Belgrad.

Općina Grižane-Belgrad tada je obuhvaćala i dio terena današnje Mjesne zajednice Tribalj. Što se tiče organizacionog djelovanja u ratnim uvjetima, omladinska organizacija je djelovala na dva područja i to za područje katastarske općine Belgrad i područje katastarske općine Grižane. Tako početkom 1943. godine postojao je Općinski komitet SKOJ-a Grižane- Belgrad koji je brojio 5 članova. Trojica su sačinjavala biro Komiteta, a dvojica su bili po funkciji sekretari rajonskog komiteta, Grižane odnosno Belgrad.

Rajonski komitet Grižane brojio je 5 članova: sekretara koji je ujedno član Općinskog komiteta SKOJ-a Grižane-Belgrad, te od sekretara skojevskih grupa. Područje Rajonskog komiteta Grižane broji 23. Skojevca. Rajonski komitet Belgrad broji 6 članova: sekretara koji je ujedno i član Općinskog komiteta SKOJ-a i sekretara grupa kojih je u ovom rajonu 5, a broji 26 Skojevaca.

Općinski komitet SKOJ-a Grižane-Belgrad rukovodi preko dva rajonska komiteta SKOJ-a sa: 9 skojevskih grupa koje broje ukupno 49 članova, a sa rukovodstvom 54.

Organizacija USAOH-a u općini Grižane-Belgrad u svibnju 1943. godine broji 173. člana koji su organizaciono raspodjeljeni u rajonima Belgrad u 5 seoskih odbora sa 86 omladinaca. U rajonu Grižanske i skojevske organizacije djelovale su kroz različite oblike koji su bili organizaciono postavljeni tako da je u rajonu Grižane postojala:

jedna radna četa od 50 članova,
jedna diletantska grupa od 12 članova,
jedan pjevački zbor od 17 članova,
jedna borbena grupa od 5 planova.
U rajonu Belgrad:
jedna četa 86 članova,
jedna diletantska grupa 12 članova,
jedan pjevački zbor od 20 članova,
jedna borbena grupa od 7 članova.

Omladinska organizacija bez obzira na ratnu situaciju bavila se i kulturno-prosvjetnim radom. Tako je pri Općinskom odboru USAOH-a postojao i jedan kulturno-prosvjetni odbor koji je imao 6 članova. Omladina rukovođena skojevskom organizacijom bila je sve aktivnija i može se reći da je već 1943. godine prije kapitulacije Italije, a naročito poslije, nije bilo niti jednog omladinca i omladinke koja nije bila u organizaciji USAOH-a. Usporedno s omasovljenjem USAOH-a sve je brojnija bila i skojevska organizacija u koju se mogu primiti samo najbolji omladinci i omladinke.

„Za Prvi maj 1943. godine održani su svečani skupovi, ispisano je pedeset parola, paljeni su kresovi na devet mjesta, omladina je povela sabirnu akciju i sakupila:

76 kg kruha,
75 komada jaja,

18 l mlijeka,
39 kg luka,
5 l vina.„

Pored svih teškoća koje su se javljale u toku rata, omladina se bavila i kulturnim radom, pjevala i održavala priredbe. Tako iz istog izvještaja je vidljivo da je na Prvoj kotarskoj konferenciji USAOH-a Kotara Crikvenica, omladina Belgrada pjevala pjesmu: „UZ TITA I STALJINA„, drugarica iz Belgrada recitirala je „Strašni sud„, omladina Grižana-Belgrad davala je igrokaz „JEDINI PUT„, pjevački zbor Belgrad otpjevao je pjesmu „SVE ŠTO JE BIO POD PEPELOM„, a pionirka iz Belgrada recitirala je pjesmu „PIONIRKA„. U toku čitavog rata omladina Grižana i Belgrada organizirala je niz priredbi u samom mjestu. Nekoliko takvih održano je u centru Grižana u školi i u školi Blaškovići. Budući je sva muška omladina otišla u NOB veliki teret pao je na žensku omladinu i omladince mlađih godina. Omladinska organizacija u toku rata pružila je ogromnu pomoć u obrađivanju zemlje obiteljima palih boraca i obiteljima čiji su sinovi bili u NOB-u. Moramo znati da je na taj način bio obrađen svaki kutak zemlje na ovom našem području. Stoke je bilo jako mnogo kako krupne tako i sitne. Nije bilo niti jednog sela koje nije imalo u svojim stajama krava, ovaca, koza. Trebalo je čuvati stoku i voditi je na ispašu što je uglavnom radila omladina zajedno sa starijim ljudima. Stoka je u to vrijeme i te kako važan činilac u snabdjevanju mlijeka i mesa. Skojevski omladinci vršili su vrlo savjesno kurirsku službu koja je u toku rata bila sastavni dio zadaća NOP-a. U grižanskobelgradskoj šumi bilo je niz ustanova i komandi sa kojima je stalno trebalo održavati veze, a koje su uglavnom išle preko grižansko- belgradskog terena iz pravca Dramlja preko Triblja, Baretića, Klamaruše za planinski predio. Na drugoj strani preko Katlova, Stolniča, Borbinja, šume i obratno. Sa tim pravcima išao je i prijenos hrane i ostalih potrepština za NOB-u.

Mužević Mica, tadašnja skojevka i rukovodilac omladine, piše u jednoj svojoj izjavi da je omladina radila sve. NOB i rad za pokret bili su joj sastavni dio života.

Poslije kapitulacije Italije, dolaskom Njemaca na područje Crikvenice, Grižana i Belgrada bili su poluoslobođeni teritoriji gdje su djelovale razne ustanove NOB-a. Neprijatelj nije pustio niti dana mira već je stalno napadao iz pravca Crikvenice i Novoga artiljerijom i ganjao skoro stalno područje Vinodolske kotline da bi onesposobio partizanske komunikacije u Vinodolskom kraju. Za stalne napade na području gdje su se nalazile ustanove NOB-a civilne i vojne, formirao je tzv. trupove posebno obučene za borbu protiv NOB-e. U njihovu sastavu bilo je 25 do 40 vojnika. Često su nadirali iz pravca Novoga i Crikvenice u Vinodolsku kotlinu a time i na teren općine Grižane-Belgrad.

Tada su došle do izražaja i borbene grupe formirane od skojevaca o kojima je već bilo govora. One su mnogo pomogle da se da se neprijatelj osujeti u svojim namjerama. Tako su 1944. borbene grupe napale Nijemce koji su pljačkali u selu Miroši i uspješno ih protjerali u pravcu Novoga. Tom je prilikom uspio pobjeći Krajačić Franjo iz Bribira kojega je trup zarobio prilikom boravka u Miroši. Članovi te borbene grupe, pored ostalih akcija, sudjelovali su i u napadu na neprijatelja koji je 1944. godine napao na članove Kotarskog narodnooslobodilačkog odbora u grižanskoj školi.

Za vrijeme rata izlazila je partizanska štampa. Te je materijale dostavljala narodu omladina. Iz zapisnika prve Kotarske konferencije USAOH-a Crikvenica vidi se da su u to vrijeme početkom 1944. štampane džepne brošure u kojima je obrađivano niz idejnih pitanja. Među ostalim, govorilo se o novoj narodnoj vlasti, njezinoj strukturi i slično.

Aktivnost omladine Grižane-Belgrad bila je zaista na zavidnoj visini. Tako je u jednom izvještaju, koji je slao Okružni komitet SKOJ-a za Hrvatsko primorje Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku, a pisan je u prvoj polovici 1943. godine, stoji:

„Omladina Grižana-Belgrad ima dobro formirane skojevske i omladinske organizacije, kao i rajonska rukovodstva SKOJ-a i USAOH-a. Rad skojevskih organizacija uvelike zadovoljava a što se tiče omladine ona je skoro sva okupljena u našim organizacijama.

Priliko proslave godišnjice CRVENE ARMIJE paljeno je bezbroj kresova, po vrhu iznad grižansko-belsgradskog kraja. Tako da su kresovi bili uočljivi i sa područja gdje su se nalazili okupatorski vojnici. I ovom prilikom kao što je okupator činio i prije u sličnim prilikama pucao je iz topova, iz Novoga po samom vrhu gdje su se kresovi palili. U pisanju parola, bacanju bombi istakla se naročito omladina iz Grižana i Belgrada i tu su u svim akcijama kao i uvijek prednjačili skojevci„.

U toku oslobodilačkog rata ova Općina dala je niz omladinskih rukovodilaca koji su se istakli i u toku rata i poslije njega. Naročito možemo ovdje istaknuti divan lik skojevca i rukovodioca Ivicu Gašparovića - Gaše, koji je poginuo kao sekretar Oblasnog komiteta za Istru. U toku NOB-a i to pred kraj rata poginuo je Ivica Mužević omladinski rukovodilac otoka Krka. Mate Saftić prvi sekretar Kotarskog komiteta SKOJ-a Crikvenica i jedan od komesara griške čete umro je poslije rata. Moramo biti ponosni da su upravo sa našeg područja bili delegati na I Kongresu USAOJ-a i to: Mihovil Marušić iz sela Marušići i Ivan Baretić-Vrančina iz sela Antovo. Evo što o aktivnostima za vrijeme NOB-e govori o omladini grižansko-belgradskog kraja Komesar III grižansko- belgradske čete bataljona „Matije Gubac„ Stipaničić Ivo, istaknuti rukovodilac u toku NOB-e, umirovljeni general-major JNA.

„U toku NOB-e narod grižansko-belgradskog kraja zauzeo je dostojno mjesto, jer je svojom organizovanošću i učešćem i velikim žrtvama to i zaslužio.

U okviru NO fronte vođenog KPJ-e okupio je sve napredne ljude, povezavši ih u jednu snažnu cjelinu, iz koje je izrasla i Narodna vlast i griško-belgradska četa (III četa bataljona Matija Gubca) kao prva na području Kotora Crikvenica, kojom se ponosimo.

Broj palih boraca u tako maloj općini Grižane-Belgrad, govori samo za sebe i svrstava ovaj naš kraj u sam vrh po organiziranosti, brojnosti žrtava i masovnosti učešća u NOB- i.

Jedan od glavnih činilaca ovakvog razvoja NOB-e u našem kraju nepobitno je masovno borbeno učešće omladine, bez čega je bio nezamisliv revolucionarni razvoj NOB-e.

Odgojena u neimaštini, bez normalnih uslova za zaposlenje, orjentirana na najteže fizičke radove u građevinarstvu, bez ikakve svetlije perspektive, naša je omladina rano sazrijevala svijesna uzroka svog stanja, saznanjem da njen rad i zaradu iskorišćava eksplatorska klasa. U takvoj životnoj sredini rađala se svijest o nužnosti stvaranja drugog boljeg društva, rađao se revolt u tim mladim snagama.

Zaslugom KPJ primjerom njenih istinskih članova, koji su dijelom i ne samo riječima potvrđivali podudarnost borbe radničke klase za slobodu, omladina je prihvatila revolucionarnu borbu kao jedino spasonosni put u riješavanju svog budućeg života i oslobađanju sve vlasti moćnika.

Savršenom organizacijom KPJ je stvorila SKOJ, kao mladu najnapredniju organizaciju, koja je u toku NOB-a postala žarište okupljanja omladine od 15-25 godina.

Iz redova SKOJ-a NOB-a je crpila sve svoje kadrove, koji su kasnije tokom NOB-e preuzimali sve odgovornije dužnosti, kako u pozadini tako i posebno u jedinicama NOB-e. U ovom pravcu razvijao se NOB u našem kraju. Najveća briga bila je upućena ka savezu mlade generacije i SKOJ-a. SKOJ je čvrsto organiziran već u 1941. godini a naročito se

razvijao u toku 1942. godine. U Grižansko-belgradskom kraju SKOJ je učinio veliko djelo povezivanjem sve omladine u zajedničku frontu i pozadinu. Kroz mnoge akcije i borbe u pozadini samostalno i u suradnji sa partizanima stvarao je nesigurnost u redovima okupatora i domaćih izdajica. SKOJ je bio nepresušan izvor za popunu griško-belgradske čete ali i drugih jedinica u okviru bataljona Matije Gubac kao i ostalih jedinica u 13 Primorsko Goranskoj diviziji i vanj nje.

U toku 1942. god. SKOJ je razvija svoje aktivnosti u partizanskim jedinicama u pozadini pa tako i u našoj III četi. Taj momenat još je više istakao ulogu SKOJ-a u jačanju borbene snage jedinica NOB i povezivanja fronta i pozadine a osobito u odazivu mladih u postojeće jedinice.

Omladina našeg kraja njeno brojno učešće u NOB-u junaštvo, disciplina, svijesnost borbe, moramo bez rezervno utvrditi to je bilo jedno od najvažnijih faktora razvoja NOB-a.

Naša III četa bila je gotovo 80 % omladinska. Sve borbe ove čete i najveći uspjesi bili su u prvom redu SKOJEVACA i omladinaca njihovih poleta i snaga. Kada su 1943. godine otišli u velikom broju u jedinice nisu popustile organizacije SKOJ-a u pozadini jer je organizacija SKOJ-a odgajala i primala nove članove koji su zamjenili one starije koji su otišli u partizane. Tako su se smanjivale generacije SKOJEVACA sa omladinom izraslom u savezu mlade generacije i USAOH-a.

U zaključku ovih napomena, možemo sa sigurnošću utvrditi da je omladina i SKOJ našeg kraja iznio najteži dio ove naše NOB-a. Zato omladini dugujemo čast i priznanje, slavu naših pobjeda. Bez ovakve omladine našeg kraja i cijele zajednice ne bi bilo pobjede. Bez divne veze i drugarstva, jedinstva u borbi mladih i starijih generacija NOB-a bi bila neizvediva. Otud i danas treba koristiti ova iskustva.

KORIŠĆEN MATERIJAL:

- referat: „Revolucionarni pokret omladine GRIŽANSKO- BELGRADSKOG kraja" održan na simpoziju Omladinski pokret Vinodola u toku NOB-e IVICA BARAC - pukovnik u mirovini
- Skojevski aktivisti u toku NOB-a:
- Baretić Marija-Mica
- Malinarić Ljubica
- Mužević Mica

- Materijali, zapisnici sa sastanaka kao i izvještaji sa strane kotarskog komiteta SKOJ-a Crikvenica upućeni Pokrajinskom komitetu SKOJ-a za Hrvatsku.

OMLADINCI ISPOD 27. GODINA SA PODRUČJA GRIŽANE-BELGRAD PALI U TOKU NOR-A.

1. BALAS RUDOLF	1920 - 1942.
2. BALAS BRANKO	1925 - 1944.
3. BALAS MATE	1927 - 1944.
4. BARAC MARTIN	1925 -1943.
5. BARAC MICA	1921 - 1944.
6. BARAC M. MIHOVIL	1922 - 1943.
7. BARAC MIHOVIL	1923 - 1944.

8. BARAC TOMICA	1917 - 1944.
9. BARAC NIKODEN	1923 - 1932.
10. BARETIĆ ZLATAN	1926 - 1944.
11. BARBARIĆ IVAN	1925 - 1944.
12. BARBARIĆ MARTIN	1923 - 1944.
13. BLAŠKOVIĆ IVAN	1923 - 1944.
14. BLAŠKOVIĆ VILIM	1925 - 1943.
15. BLAŠKOVIĆ GRGA	1917 - 1945.
16. BLAŽIČEVIĆ JOSIP	1921 - 1944.
17. BLAŽIČEVIĆ STJEPAN	1926 - 1944.
18. BRNČIĆ ANDRICA	1920 - 1944.
19. BRNČIĆ DRAGO	1926 - 1945.
20. BRNČIĆ IVAN	1924 - 1944.
21. CITKOVIĆ IVAN	1924 - 1943.
22. CRNIĆ STJEPAN	1922 - 1945.
23. CRNIĆ DRAGUTIN	1916 - 1942.
24. GOLAC BRANKO	1923 - 1943.
25. GOLAC M. BRANKO	1923 - 1943.
26. GOLAC M. IVAN	1920 - 1943.
27. GOLAC Š. IVAN	1926 - 1944.
28. GOLAC STJEPAN	1927 - 1943.
29. GOLAC ZVONKO	1923 - 1945.
30. JURIŠA DRAGUTIN	1920 - 1944.
31. KARLIĆ NIKOLA	1921 - 1944.
32. KOMADINA STANKO	1915 - 1944.
33. KOVAČ RAFAEL	1924 - 1944.
34. LUŠIČIĆ ANTON	1927 - 1944.
35. MALINARIĆ BRANKO	1919 - 1943.
36. MALINARIĆ JURAJ	1924 - 1944.
37. MALINARIĆ STJEPAN	1923 - 1944.
38. MALINARIĆ VINKO	1922 - 1942.
39. MARUŠIĆ EDO	1920 - 1944.
40. MARUŠIĆ SREĆKO	1923 - 1945.
41. MARUŠIĆ TOMICA	1925 - 1944.
42. MAVRIĆ BRANKO	1925 - 1944.
43. MAVRIĆ IGNAC	1923 - 1944.
44. MAVRIĆ MATE	1921 - 1944.
45. MAVRIĆ ZLATA	1925 - 1945.
46. MELEH MATE	1924 - 1943.
47. MUŽEVIĆ IVAN	1924 - 1944.
48. MUŽEVIĆ MARIJAN	1923 - 1945.
49. MUŽEVIĆ ZLATA	1923 - 1945.
50. PAPIĆ BRANKO	1925 - 1943.
51. PETROVIĆ IVAN	1919 - 1944.
52. PETROVIĆ MIRKO	1924 - 1943.
53. PETROVIĆ MARTIN	1925 - 1944.
54. PILAŠ FILIP	1923 - 1943.

55. PILAŠ DRAGUTIN	1920 - 1944.
56. SAFTIĆ IVAN	1926 - 1944.
57. SAFTIĆ MIHOVIL	1927 - 1944.
58. SOBOL JOSIP	1919 - 1942.
59. ŠARAR IVAN	1927 - 1944.
60. ŠARAR G. IVAN	1920 - 1942.
61. GOLAC STJEPAN	1921 - 1943.

ŽRTVE FAŠISTIČKOG TERORA

1. BARETIĆ NIKOLA	1927 - 1944.
2. GAŠPAROVIĆ MATE	1924 - 1945.
3. GAŠPAROVIĆ VINKO	1926 - 1943.
4. KNEZ BRANKO	1929 - 1945.
5. MARUŠIĆ STANKO	1922 - 1945.
6. ZAHARIJA BRANKO	1920 - 1944.